

Justyna Ziobrowska

Uniwersytet Wrocławski
e-mail: justyna.ziobrowska@uwr.edu.pl
ORCID: 0000-0002-9572-1438

POKOLENIE WSPÓLNYCH ZASOBÓW

GENERATION OF SHARED RESOURCES

DOI: 10.15611/pn.2018.530.03

JEL Classification: D10, L20, O30, P10

Streszczenie: Postęp technologiczny w sektorze ICT, spadek zaufania społeczeństwa do instytucji państwa, kryzys w roku 2008, ale też kryzys dotcomów w 2001 r. oraz zmiany społeczno-kulturowe przyczyniły się do intensywnego rozwoju nowoczesnej gałęzi gospodarki, jaką jest *sharing economy*. Zjawisko „globalnego dzielenia się” przybiera na sile. Bardzo szybko zmieniają się zachowania konsumentów (zwłaszcza przedstawicieli młodego pokolenia), którzy coraz mniejszą wagę przywiązują do posiadanych przedmiotów, natomiast coraz chętniej się nimi dzielą. Jest to pokolenie, które darzy niewielkim sentymentem posiadane przedmioty, dążąc do minimalizmu oraz „oczyszczania przestrzeni”. W artykule podjęto próbę stworzenia profilu konsumenta korzystającego z usług gospodarki współdzielenia oraz przeanalizowano jego świadomość i oczekiwania względem gospodarki opartej na dzieleniu. Autorka opisała stosunek współczesnego konsumenta do posiadania oraz czasowego dostępu do rzeczy i usług. Wykorzystano metodę analizy i krytyki piśmiennictwa, badań dokumentów oraz metodę sondażu diagnostycznego.

Słowa kluczowe: gospodarka współdzielenia, konsument, *sharing economy*, wspólna konsumpcja, wzajemność.

Summary: The technological advancement in the ICT sector, the decline in societies' trust in state institutions, the economic crisis of 2008, the dotcom crisis of 2001, but also the socio-cultural changes have all contributed to the dynamic development of the modern branch of economy that is sharing economy. The phenomenon of "global sharing" is intensifying. The behaviors of consumers who attach less and less importance to the items they possess and share those items more and more willingly are changing rapidly (especially the behaviors of the representatives of the young generation). The young generation is a generation which feels inconsiderably sentimental about the items it possesses, seeking minimalism and "clearance of space". The article undertakes an attempt to create a profile of a consumer making use of the services being part of the sharing economy and to analyze the consumer's awareness and expectations toward the economy based on sharing. The author of the article describes the attitude of the today's consumer to the idea of possessing and to the idea of temporary access to items and services. The author of the article applies the literature analysis and criticism method, the document investigation method and the survey method.

Keywords: sharing economy, consumer, common consumption, reciprocity.

1. Wstęp

Termin *sharing economy* (gospodarka współdzielenia) został wprowadzony w 1978 r. przez M. Felsona i J.L. Spaetha w pracy *Community Structure and Collaborative Consumption: A Routine Activity Approach*, w której po raz pierwszy poruszyli oni zagadnienia z dziedziny współdzielenia. Samo współdzielenie nie jest jednak czymś nowym, ponieważ ludzie dzielili się swoimi zasobami od zawsze. Skala tego zjawiska, tempo rozwoju oraz możliwości rozpowszechniania decydują jednak o tym, że gospodarka współdzielenia przyjmuje obecnie rewolucyjny charakter. Idea współdzielenia dóbr i usług odzwierciedla zmiany zachodzące w stylu życia i organizacji pracy. Dla młodych ludzi cyfryzacja i szybki dostęp do różnych usług za pośrednictwem platform internetowych stanowi naturalne środowisko, w którym dorastali. Gospodarka współdzielenia jest częścią filozofii milenialsów, generacji C, dla których cały proces zakupowy odbywa się w Internecie, a jego podstawowymi elementami są: marketing rekomendacji, wygoda, szybkość, cenowa konkurencyjność oraz używanie smartfonu do szukania usług i ich błyskawicznej realizacji.

2. Gospodarka współdzielenia a wspólne zasoby

Zasób to jedna z kategorii wyrażających istotę ekonomii. Jest to pewna ilość czegoś, co zostało zebrane w celu wykorzystania w przyszłości. Są to zapasy, rezerwy, rzeczy wykorzystywane do produkcji dóbr i usług. Zasób to wielkość ekonomiczna, której stan mierzy się w określonym momencie (nie ma wymiaru czasowego) [Stachowiak, Stachowiak 2015]. Możemy wyróżnić cztery podstawowe rodzaje zasobów:

- zasoby ludzkie (umiejętności, wiedza, zdolności);
- zasoby pieniężne (kapitał finansowy, który wykorzystuje się do finansowania działań zarówno bieżących, jak i długoterminowych);
- zasoby rzeczowe (surowce, półprodukty, pomieszczenia biurowe i produkcyjne);
- zasoby informacyjne (użyteczne dane potrzebne do skutecznego podejmowania decyzji) [Griffin 2004, s. 5].

Rzadkość zasobów oraz nieograniczoność ludzkich potrzeb powodują, że podmioty funkcjonujące na rynku zmuszone są do ciągłego dokonywania wyborów oraz dążenia do ich optymalizowania. Z każdym wyborem wiążą się zarówno korzyści, jak i koszty. Osiągnięcie każdej korzyści wiąże się z powstaniem jakiegoś kosztu, który określany jest jako koszt alternatywny (koszt utraconych możliwości). Występuje wówczas, gdy zasoby nie są wystarczające do zaspokojenia wszystkich potrzeb [Zalega 2015]. Rozwiązaniem problemu może być rozwijająca się w błyskawicznym tempie gospodarka współdzielenia, dzięki której ogranicza się zużycie zasobów (ograniczona produkcja samochodów, zużycie benzyny itd.) oraz wykorzystuje się je w sposób bardziej efektywny (zapobieganie nadmiernemu konsumpcjonizmowi), zaspokajając przy tym nieograniczone ludzkie potrzeby.

Gospodarka współdzielenia to system społeczno-gospodarczy zbudowany wokół podziału zasobów ludzkich i materialnych. Polega na bezpośredniej wymianie dóbr i usług między konsumentami, którzy komunikują się ze sobą przez serwisy internetowe. Może mieć charakter *non-profit*, jak i formę przynoszącą zyski jednej ze współpracujących ze sobą stron. Gospodarka współdzielenia to alternatywny model posiadania, wykorzystania własności i konsumpcji, który zwiększa efektywność wykorzystywanych zasobów i tworzy nowe wartości dla społeczeństwa [*What is...*]. Przedmiotem gospodarki współdzielenia mogą być:

- usługi transportowe, określane jako: *carpooling*, *carsharing* (BlaBlaCar, Jade-Zabioire, JedziemyRazem, InOneCar, Vozilla, Trafficar);
- akomodacja i przestrzeń, określane jako: *cohousing*, *coworking*, *couchsurfing*, *roomsharing* (Airbnb, Landshare, Couchsurfing, iParkomat);
- umiejętności i czas (tzw. banki czasu – wymiana towar za towar, usługa za usługę: Skilltrade, Skillshare, Wikipedia);
- jedzenie (Eataway, MyYummie Zwyczajny.pl, Quertes, jądłodzielnie);
- moda i zabawki, określane jako: *clotheswap*, *toyswap* (Biblioteka ubrań, Z szafy do szafy);
- finanse i ruchy maklerskie (PolakPotrafi, social trading) [Wardak, Zalega 2016].

Wartość gospodarki współdzielenia płynie głównie z idei konsumowania i korzystania bez konieczności posiadania na własność. Dostarcza ona korzyści zarówno konsumentom, jak i producentom. Z zachodzących od blisko dekady zmian społeczno-kulturowych wynika, że człowiek jako konsument niekoniecznie chce posiadać na własność takie rzeczy, jak np.: samochód, miejsce parkingowe czy wiertarkę. Zazwyczaj są one potrzebne z tego względu, że chce w dowolnej chwili móc z tych przedmiotów skorzystać. Jeśli nowoczesna technologia umożliwia mu korzystanie z tych przedmiotów bez konieczności ich posiadania (czyli przenoszenia praw własności czy konieczności kłopotliwego wynajmu), to konsument jest w stanie zrezygnować z ich posiadania. Obniża to po jego stronie koszty oraz zwiększa w znaczącym stopniu efektywność wykorzystania tych przedmiotów [Rosik]. Ludzie stają się współcześnie kolekcjonerami przeżyć, nie przedmiotów. Posiadanie, a tym samym wypełnianie swojego życia rzeczami, które mają świadczyć o ich statusie społecznym, to model postępowania, który z roku na rok ma coraz mniej zwolenników. Pragnienie posiadania własnego mieszkania wciąż jest w kręgu aspiracji Polaków, ale inne dobra materialne już niekoniecznie [*Pokolenie wspólnego dobra...*] Z badań przeprowadzonych przez PWC (PricewaterhouseCoopers) wynika, że zmienia się sposób naszego myślenia o wartości, jaką niesie ze sobą własność. Blisko 81% respondentów wykazało, że bardziej opłacalne jest dla nich korzystanie z cudzych dóbr i usług niż posiadanie ich na własność. Nowoczesny konsument nie chce się już zadłużać w nieskończoność. Aż 43% traktuje posiadanie zasobów na własność jako niepotrzebny ciężar dla budżetu, a 57% postrzega ideę dostępu do zasobów jako atrakcyjną alternatywę dla idei własności [Raport PWC 2016].

Nowoczesna gospodarka pozwala cieszyć się poszczególnymi dobrami bez potrzeby posiadania ich na własność, a nowoczesna technologia umożliwia sytuacje, w których ludzie mogą je pożyczać. Jedna osoba może płacić za ich używanie, dzięki czemu druga może wykorzystać ich nadwyżkę zdolności produkcyjnych. Stopniowo ludzie zaczynają się dzielić nawet rzeczami, które uchodzą za bardzo osobiste, np. ubraniami i biżuterią. Już w tej chwili funkcjonują na całym świecie firmy określane jako „Netflix branży modowej” lub „Szafa w chmurze” umożliwiające wypożyczenie jakichś elementów garderoby. Należą do nich: Rent the Runaway, Chic by Choice, The Black Tux, Borrowing Magnolia Mine, Le Tote czy pierwsza w Polsce, funkcjonująca od niedawna we Wrocławiu – Biblioteka ubrań [Rosik 2018]. Częścią filozofii milenialsów jest swoisty minimalizm, który zakłada, że „posiadanie” zostaje zamienione na „używanie”, „wypożyczenie” i „korzystanie”. Bez wątpienia to zjawisko jest także owocem nowego podejścia do przetwarzania danych. Bo przecież informacja o konsumencie, informacja dostarczana dobrowolnie przez niego samego – o sobie, swojej potrzebie, ale i zasobach – jest tu kluczowa. Pomimo rozmywania się obecnie pierwotnej idei gospodarki współdzielenia, zachowany zostaje element budowania relacji, współpracy, bo współpraca to wzrost poziomu życia. Gdy się z kimś wymieniamy, ta osoba staje się dla nas automatycznie bliska. Mnogość aplikacji, platform oraz systemów reprezentujących gospodarkę współdzielenia w Polsce i na świecie stanowi dowód, że nadmierna konsumpcja jest powoli wypierana przez jej zrównoważony odpowiednik, a dla konsumentów coraz ważniejszy jest wzrost jakości życia niekoniecznie związany z nabywaniem nowych dóbr lub usług. Współużytkowanie staje się realną alternatywą dla tradycyjnie rozumianej własności. Zmienia się świadomość konsumentów [Biedrzycki 2017]. Od niedawna opracowywany jest przez szwedzką organizację Timbro *Sharing Economy Index*. Jest to pierwszy globalny indeks dotyczący gospodarki współdzielenia. Porównuje on popularność usług ekonomii współdzielenia w ponad 200 państwach i terytoriach zależnych na świecie. Do jego opracowania potrzebna jest analiza ruchu internetowego na stronach badanych usług. Wysoką wartość indeksu ekonomii współdzielenia mają miejsca, w których rozwinięty jest sektor turystyczny (usługi noclegowe). Polska zajęła w rankingu popularności usług ekonomii współdzielenia 92. miejsce na 213 przeanalizowanych państw i terytoriów zależnych. Zajęliśmy 7. miejsce wśród krajów naszego regionu i 22. miejsce w Unii Europejskiej. Pokazuje to, że w Polsce istnieje wciąż duży potencjał dla rozwoju usług z obszaru ekonomii współdzielenia. Wiele z 23 analizowanych platform jest w naszym kraju niedostępna lub mało popularna, co wyjaśnia dopiero 92. miejsce w rankingu. Wiele problemów, które kiedyś miały rozwiązywać regulacje, np. ochrona przed nieuczciwym kierowcą taksówki czy określenie standardu dla miejsca noclegowego, rozwiązują dziś prywatne platformy zapewniające mechanizmy reputacyjne i narzędzia obniżające koszty transakcyjne. Platformy działające w ramach *sharing economy* pozwalają na budowanie zaufania pomiędzy dostawcami określonych usług a klientami [Tatała 2018].

Tabela 1. Pozycja i liczba punktów w *Sharing Economy Index* wybranych krajów (2018 r.)

Pozycja w indeksie	Państwo lub terytorium	Liczba punktów
1.	Islandia	100
2.	Turks i Caikos	66,9
3.	Malta	58,2
4.	Czarnogóra	58,0
5.	Nowa Zelandia	52,8
6.	Chorwacja	52,2
7.	Wyspy Owce	49,3
8.	Dania	45,9
9.	Aruba	43,1
10.	Irlandia	41
92.	Polska	1,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Tatała 2018].

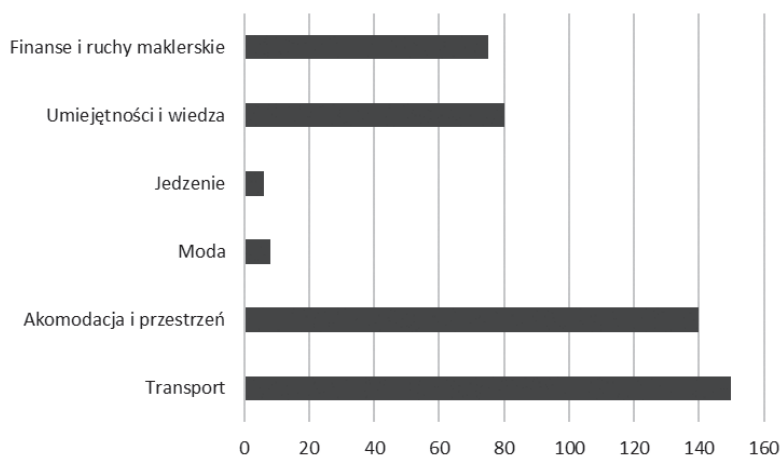
Rozwojowi ekonomii współdzielenia sprzyja większy poziom wolności gospodarczej oraz dostęp do szerokopasmowego Internetu. Wolność gospodarcza jest istotna dla rozwoju nowych, często innowacyjnych platform, korzystających z nowoczesnych technologii. Kraje, które będą próbowały zablokować prawnie rozwój *sharing economy*, będą mogły zaledwie spowolnić rozwój tego nowego ładu społeczno-ekonomicznego [Zgiep 2014, s. 202].

3. Konsument w gospodarce współdzielenia – wyniki badań ankietowych

Celem badania ankietowego było pozyskanie informacji na temat stanu wiedzy z zakresu gospodarki współdzielenia, preferencji konsumentów związanych ze świadczonymi w tym obszarze usługami oraz dokonanie analizy porównawczej wyników badań z lipca 2018 r. w stosunku do poprzedniego okresu badawczego (lipiec 2017 r.). Ankieta zawierała łącznie 20 pytań (zarówno w 2017, jak i w 2018 r.). Wypełnianie ankiety było dobrowolne, odbywało się drogą elektroniczną. Ankietę odeślało zarówno w 2017, jak i w 2018 r. 150 osób. Udział kobiet i mężczyzn był taki sam i wynosił 50% (75 kobiet oraz 75 mężczyzn). Były to osoby w trzech przedziałach wiekowych: 18-24 lata, 25-31 lat oraz 32-38 lat. Najliczniejszą grupę stanowiły osoby w wieku 25-31 lat (80 osób). Byli to mieszkańcy miasta Wrocław posiadający średnie i wyższe wykształcenie: pracownicy biurowi, pracownicy fizyczni, specjaliści, przedsiębiorcy oraz osoby bezrobotne i uczące się (studenci, doktoranci).

W pierwszej kolejności ankietowani wypowiadali się na temat stopnia znajomości gospodarki współdzielenia oraz rozpoznawalności jej poszczególnych podmiotów.

Należy podkreślić, że blisko 100% ankietowanych zadeklarowało znajomość **co najmniej 4 podmiotów gospodarki współdzielenia**, a 80% wykazało, że korzysta z poszczególnych podmiotów (w ubiegłym roku ankietowany wskazał znajomość średnio 2 podmiotów, a tylko 60% zadeklarowało korzystanie z nich). Z usług współdzielenia korzystają zarówno osoby bezrobotne, osoby uczące się, pracownicy fizyczni, jak i specjaliści oraz przedsiębiorcy. Status zawodowy oraz wysokość dochodu nie odgrywa istotnej roli w podejmowaniu decyzji o skorzystaniu z usługi. Gospodarka współdzielenia kojarzona jest przede wszystkim z transportem oraz akomodacją i przestrzenią. W dalszej kolejności wymieniane są: umiejętności i wiedza, finanse i ruchy maklerskie. Kilka osób zaczyna kojarzyć współdzielenie także z modą i żywnością (w ubiegłym roku nikt z respondentów nie wybrał tej odpowiedzi) (rys.1).

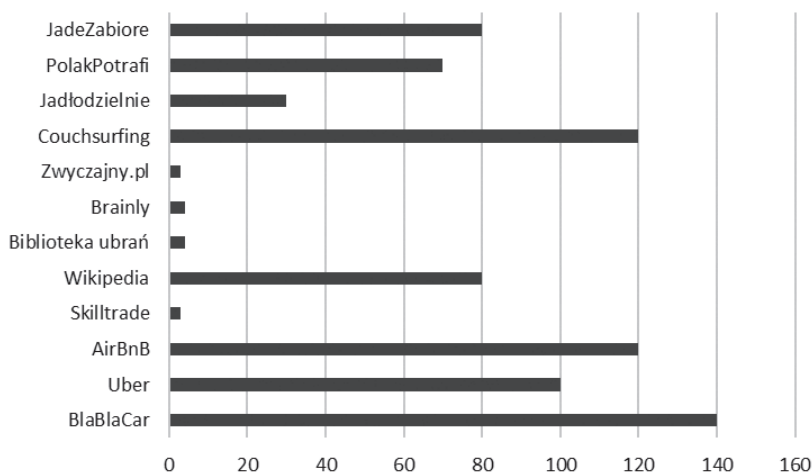
Rys. 1. Główne obszary, z jakimi kojarzy się gospodarka współdzielenia (liczba osób)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Jako podmioty, z którymi kojarzy się ankietowanym gospodarka współdzielenia, wymieniane są kolejno: BlaBlaCar – 140 osób (2017 r. – 120), *couchsurfing* – 120 osób (2017 r. – 98), Airbnb – 120 osób (2017 r. – 118), Uber – 100 osób (2017 r. – 130). Oznacza to, że Uber nie jest już głównym podmiotem kojarzonym z gospodarką współdzielenia. Najmniejszą rozpoznawalnością cieszą się platformy takie jak: Skilltrade, Brainly, Zwyczajny.pl, jadłodzielnie, Biblioteka ubrań (rys. 2). Są to podmioty opierające swoją działalność na wymianie barterowej lub podmioty, które dopiero rozpoczynają działalność.

Coraz częściej rozpoznawalne są podmioty opierające swoją działalność na motywie zysku, działające jako konkretny model gospodarczy, a coraz rzadziej te, które opierają się na czystej idei dzielenia się (nieodpłatnie).

W dalszej kolejności ankietowani wypowiedzieli się na temat korzystania przez nich z usług współdzielenia oraz ich stosunku do dzielenia się. 80% ankietowanych

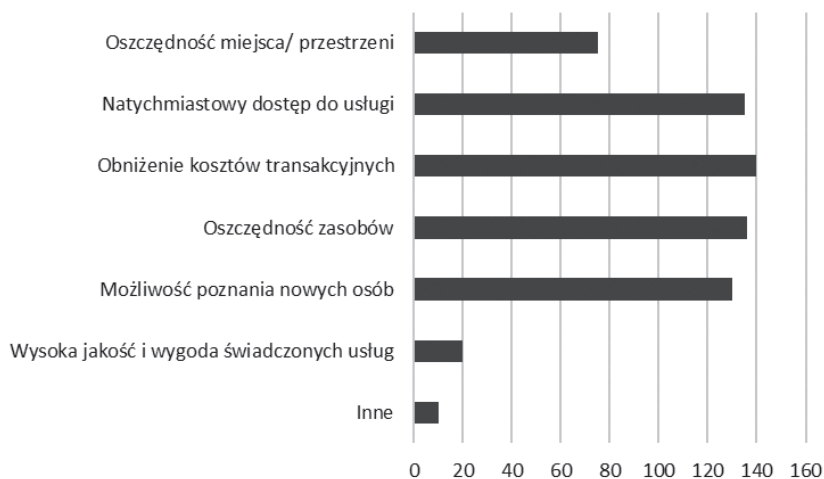
Rys. 2. Rozpoznawalność wybranych podmiotów gospodarki współdzielenia (liczba osób)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

wskazało, że korzysta z usług gospodarki współdzielenia (70% w 2017 r.). Ankietowani najczęściej używają Wikipedii (kilka razy w ciągu dnia/tygodnia), Ubera (kilka razy w tygodniu/w miesiącu), Airbnb (kilka razy w roku) oraz BlaBlaCar (kilka razy w miesiącu/w roku). Nie korzystają z platformy Skilltrade, jadłodzielnicy czy Biblioteki ubrań. Coraz większą popularnością cieszą się usługi carsharingowe, które świadczone są przez Vozillę czy Trafficar. Ankietowani zaczynają z nich korzystać nawet kilka razy w ciągu dnia. Po usługi gospodarki współdzielenia sięgają średnio kilka razy w miesiącu (42%) lub kilka razy w roku (50%). W ubiegłym roku większość ankietowanych korzystała dopiero pierwszy raz z tego rodzaju usług. Zdecydowana większość (90%) jest zadowolona z usług i możliwości, jakie daje gospodarka współdzielenia. 60% przebadanych osób regularnie poleca korzystanie z usług współdzielenia znajomym, natomiast 40% robi to sporadycznie. Nikt nie wskazał odpowiedzi, że tego nie robi. Jako główną przyczynę skorzystania ze współdzielenia ankietowani podają oszczędność czasu i pieniędzy oraz szybki dostęp do usług, a w dalszej kolejności polecenie usługi przez znajomych jako innowacji gospodarczej/technologicznej (tak samo w 2017 r.). Dla 65% przebadanych ankietowanych natychmiastowy dostęp do rzeczy/usługi jest ważniejszy niż posiadanie dobra/usługi na własność. 70% (85% w 2017 r.) osób korzysta z usług gospodarki współdzielenia tylko jako konsument, a 30% jako konsument i producent (15% w 2017 r.).

Na pytanie: *Z czego mógłby/mogłaby Pan/i zrezygnować z posiadania na własność i bez problemu dzielił/a się z innymi?* ankietowani udzielili odpowiedzi, że byłyby to urządzenia RTV AGD, narzędzia, samochód/rower, mieszkanie. Najmniej osób zdecydowałoby się na dzielenie odzieżą, biżuterią oraz jedzeniem. Większość osób (70%) wskazała, że zdecydowałaby się na współdzielenie tylko odpłatnie (motyw zysku),

a 30%, że to zależy od rodzaju świadczonej usługi. Nikt nie wskazał jednoznacznie, że mógłby się dzielić za darmo.

Rys. 3. Zalety gospodarki współdzielenia (liczba osób)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Jako główne zalety gospodarki współdzielenia ankietowani wymienili: obniżenie kosztów transakcyjnych, natychmiastowy dostęp do usługi, oszczędność zasobów oraz możliwości poznania nowych osób. Najmniej osób wskazało wysoką jakość oraz wygodę świadczonych usług (rys. 3). Oznacza to, że nie jakość świadczonych usług, a szybkość ich realizacji głównie decyduje o tym, że sięgamy po tego rodzaju usługi. W zeszłym roku wymienione zostały takie same zalety w innej kolejności: możliwość poznania nowych osób, natychmiastowy dostęp do usługi, obniżenie kosztów transakcyjnych oraz oszczędność zasobów. Oznacza to, że ankietowani stają się bardziej świadomi także gospodarczych zalet współdzielenia.

4. Podsumowanie

Na rozwój rozwiązań gospodarki współdzielenia istotny wpływ ma zmiana sposobu myślenia konsumentów o własności, która nie jest już obecnie elementem budowania statusu społecznego. Młodzi konsumenci (najczęściej osoby w wieku 25-31 lat, o średnim lub wyższym wykształceniu) chcą płacić tylko za dobra, z których realnie korzystają, i tylko wtedy, kiedy ich rzeczywiście potrzebują. Coraz więcej osób dochodzi do wniosku, że na stałe nie potrzebuje choćby samochodów czy narzędzi, skoro rzadko ich używa. Wolą je wypożyczać, by uniknąć kosztów i obowiązków związanych z ich posiadaniem. Ludzie dzielą się coraz częściej i coraz chętniej. Przyjęta w badaniu próba ma wprawdzie charakter raczej pilotażowy i niereprezen-

tatywny, ponieważ prowadzenie badania przez Internet obejmuje tylko populację z niego korzystającą, ale na podkreślenie zasługuje powtarzalność i oryginalność przeprowadzonych badań. Jesteśmy pokoleniem wspólnych zasobów, a gospodarka współdzielenia to rozwiązanie dla osób, które rozumieją, że aby konsumować, nie trzeba posiadać.

Literatura

- Biedrzycki N., *Sharing economy – utopia czy przyszłościowy biznes?*, www.forbes.com.pl (17.08.2018).
- Griffin R.W., 2004, *Podstawy zarządzania organizacjami*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Pokolenie wspólnego dobra – dlaczego lepiej używać niż mieć na własność, www.brief.pl. (12.08.2018).
- Raport PWC, Współdziel i rządź! Twój nowy model biznesowy jeszcze nie istnieje, www.pwc.pl. (11.06.2018).
- Rosik P., *Jutro własność będzie przeżytkiem*, www.obserwatorfinansowy.pl (22.08.2018).
- Stachowiak Z., Stachowiak B., 2015, *Ekonomia gospodarki rynkowej Ujęcie instytucjonalne*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa.
- Tatała M., Komunikat FOR 20/2018: *Popularność ekonomii współdzielenia – wnioski z Sharing Economy Index* (28.07.2018).
- What is the sharing economy?*, www.thepeoplewhoshare.com (15.08.2018).
- Wardak P., Zalega T., 2016, *Kolaboratywna konsumpcja jako nowy trend konsumencki*, www.sim.wz.uw.edu.pl.
- Zalega T., 2015, *Mikroekonomia współczesna*, Wydawnictwo Naukowe Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- Zgiep Ł., 2014, *Sharing economy jako ekonomia przyszłości*, *Myśl Ekonomiczna i Polityczna*, nr 4(47).